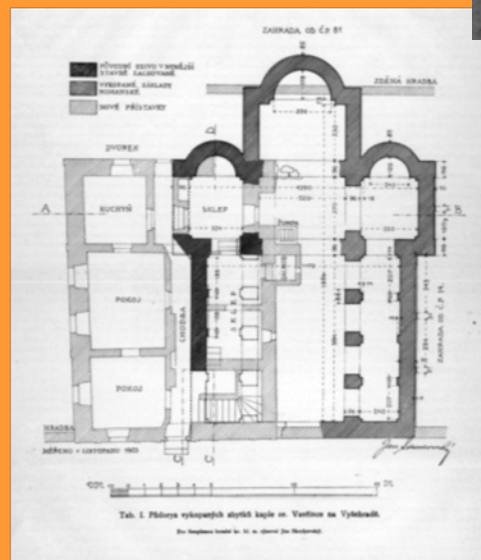
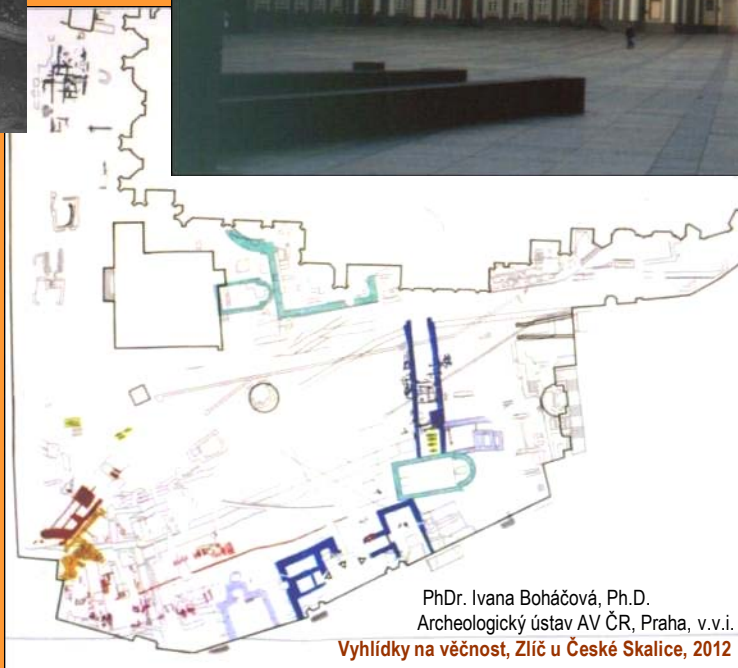

Pražský hrad a Vyšehrad – dva archeologické areály *in situ*

Odkaz prvorepublikové archeologie středověku a jeho naplňování (1903-2012)

1903
1924-1926
B. Matějka
K. Guth

1925-1929
K. Guth,
J. Pasternak a kol.

PhDr. Ivana Boháčová, Ph.D.
Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.
Vyhledky na věčnost, Zlích u České Skalice, 2012

1 Vznik areálů *in situ* – 30. léta 20. stol.

Pražský hrad – NKP č. 1

archeologický areál pod III. nádvořím

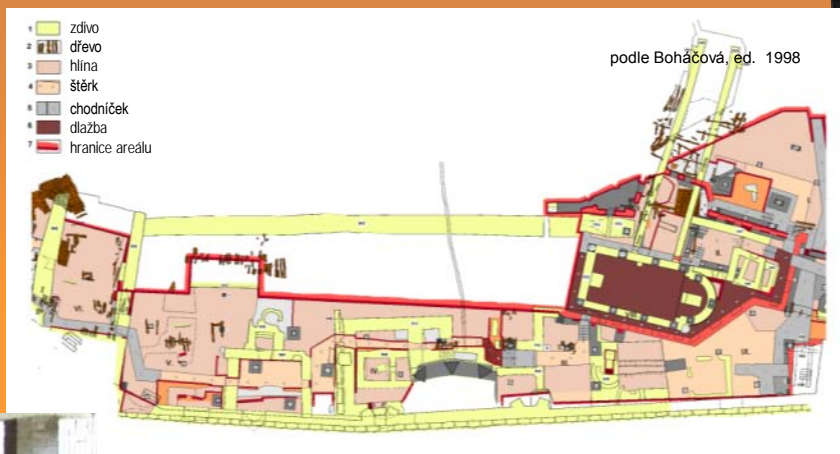
souvislosti vzniku:

rekonstrukce Pražského hradu na sídlo TGM (1925-1929)

rozloha: ca 3000 m²

záměr a realizace:

komplexní prezentace geneze sídelního prostoru v jižní části centrálního areálu v raném a vrcholném středověku (fortifikace, sídlení, sakrální architektura)

Vyšehrad - NKP

archeologický areál s bazilikou sv. Vavřince

souvislosti vzniku:

cílený výzkum (1903, 1924-1926) a objev bazilikálního trojlodí v místě náhodného nálezu dlaždic při rekonstrukci zázemí kanovnické rezidence

rozloha: ca 190 m²

záměr a realizace: prezentace podstatné části půdorysu baziliky

2 Charakter a technické řešení areál pod III. nádvořím Pražského hradu

- kamenné a dřevěné konstrukce, kulturní souvrství
- železobetonová deska (podklad pro dlažbu III. nádvoří)
nesená soustavou pilířů
- přirozená ventilace systémem uzavíratelných otvorů

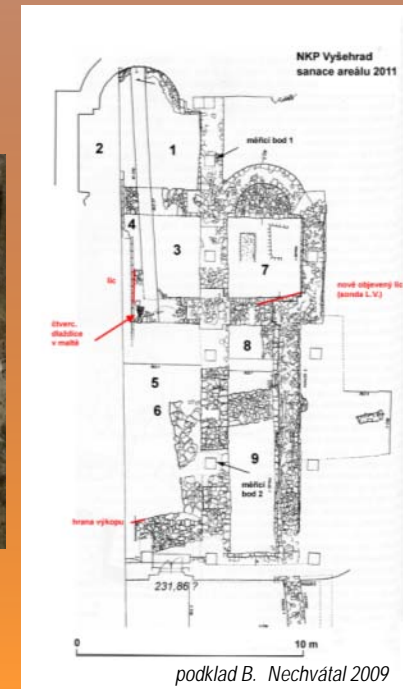

areál s bazilikou sv. Vavřince na Vyšehradě

- základové a část nadzemního zdiva, torzálně dochované kulturní souvrství
- železobetonový (pochozí) přístřešek zakotvený v jižní zdi budovy děkanství a nesený několika pilíři
- přirozené proudění vzduchu - od exteriéru odděleno kovovou mříží

jižní loď

podklad B. Nechvátal 2009

stav 2011, 3D scan Z. Marek

zbytek terénů pod podlahou v jižní lodi

vnitřní nároží předrománské stavby

apsida jižní lodi

podle J. Heraina, 1904

Obz. 3. a 4. Románské dříčky v kapit v Vyšehradě na Vyšehradě. Fotografuje Stan. Bouda.

3 Další existence areálů

areál pod III. nádvořím Pražského hradu

přístupné veřejnosti jen omezeně, od 70. let uzavřeno
i pro odbornou veřejnost

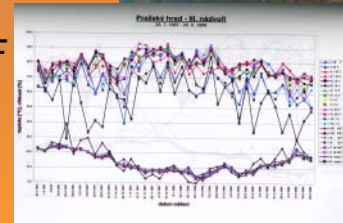
1997-1998 – projekt Záchrana a dlouhodobá ochrana areálu
(I. Boháčová, dotace MK ČR; ARÚP ve spolupráci s KPR)

areál s bazilikou sv. Vavřince na Vyšehradě

průběžně přístupné bez zvláštního návštěvnického režimu

2010-2011 – projekt sanace areálu (I. Boháčová, dotace PAF
a MHMP; ARÚP ve spolupráci s KKK na Vyšehradě)

projekty sanace:

přípravná fáze

průzkum stavu konstrukcí, průzkum materiálů

realizace dostupných analýz: dendrochronologie, archeobiologie, geoarcheologie aj.

dlouhodobé sledování klimatu

návrh řešení rekonzervace

revizní výzkum v rámci již zkoumaných situací

(začištění stávajících profilů, vybrání novodobých zásypů)

dokumentace

zásady realizace: minimalizace veškerých zásahů

do archeologických terénů a konstrukcí,

mechanická ochrana konstrukcí a terénů,

protokolární záznamy odběru vzorků

a dokumentace konzervačních zásahů

rekonzervace a sanace

komisionelní posouzení návrhu řešení

konzervační práce a jejich dokumentace

návrh budoucího režimu - periodicita kontrol, návštěvnický režim

4 Výsledky a význam areálů

areál pod III. nádvořím Pražského hradu

zastavení degradace konstrukcí a terénů, pořízení nové dokumentace (včetně analytické)

vznik databanky maltových poživ

rekonstrukce georeliéfu, rekonstrukce geneze fortifikačního systému,

vyhodnocení dřevěné zástavby v jižní části Hradu

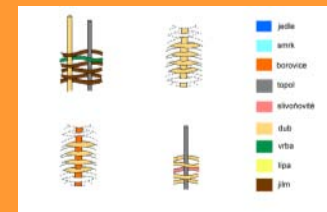
dendrochronologie – vytvoření dubového standardu pro český raný středověk

rekonstrukce životního prostředí, potravinové skladby a využívání dřeva jako suroviny

areál baziliky sv. Vavřince na Vyšehradě

zastavení degradace konstrukcí a terénů, pořízení nové dokumentace
ověření základových poměrů baziliky a stáří a půdorysu předrománské stavby
zmapování přirozeného terénu

4 Výsledky a význam areálů

areál pod III. nádvořím Pražského hradu

zastavení degradace konstrukcí a terénů, pořízení nové dokumentace (včetně analytické)

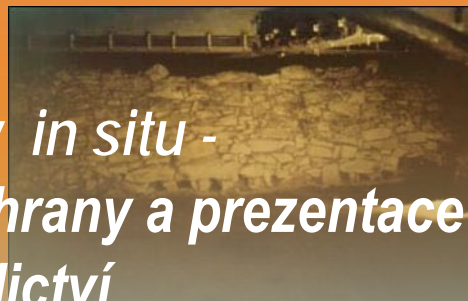
vznik databanky maltových poživ

rekonstrukce georeliéfu, rekonstrukce geneze fortifikačního systému,

vyhodnocení dřevěné zástavby v jižní části Hradu

dendrochronologie – vytvoření dubového standardu pro český raný středověk

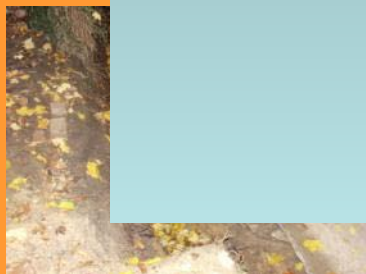
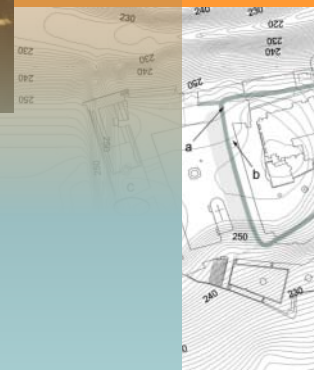
rekonstrukce životního prostředí, potravinové skladby a využívání dřeva jako suroviny

*archeologické areály in situ -
unikátní příklady ochrany a prezentace
archeologického dědictví*

*s bohatým informačním potenciálem
pro budoucí výzkum*

*jejich další existence je závislá na
právním rámci ochrany památek
a na přístupu vlastníka*

Prameny a literatura:

- J. Herain 1904:** O Vyšehradě starém i novějším. Vykopané zbytky románské kaple sv. Vavřince na Vyšehradě. Zvláštní otisk z Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze, 11.
- I. Boháčová ed., 1998:** Archeologický areál III. nádvoří Pražského hradu. Průvodce problematikou a archeologickými prameny 1-9. Archiv ARÚ Praha.
- J. Dvorská - I. Boháčová 1999:** Das historische Holz im Kontext der archäologischen Untersuchungen der Prager Burg. In: Poláček, L. – Dvorská, J. (eds.), Probleme der mitteleuropäischen Dendrochronologie und naturwissenschaftliche Beiträge zur Talaue der March, Internationale Tagungen in Mikulčice 5, Brno, 55-67.
- I. Boháčová – B. Nechvátal – A. Šilhová 2007:** Praha – NKP Vyšehrad. Zpráva o stavu archeologického areálu s bazilikou sv. Vavřince. Archiv ARÚ Praha.
- I. Boháčová 2008:** Dalších deset let archeologického areálu pod třetím nádvořím Pražského hradu, Zprávy památkové péče 65/4, 259-263.
- R. Kozáková – I. Boháčová, I. 2008:** Přírodní prostředí Pražského hradu a jeho zázemí – výpověď pylové analýzy z raně středověkých sedimentů ze III. nádvoří, Archeologické rozhledy 60, 547-564.
- B. Nechvátal a kol. 2009:** Rotunda sv. Martina a bazilika sv. Vavřince na Vyšehradě. Archeologický výzkum. Praha.
- I. Boháčová, I. 2011:** Dřevěné konstrukce a využití dřeva v raně středověké opevněné centrální lokalitě. Příklady z Pražského hradu – Wooden structures and the use of wood at an early medieval fortified central site. Examples from Prague Castle, Památky archeologické 102, 355-400.

Autoři fotografií:

A. Kleibl 1968 – snímek 4 (1)

L. Svobodová 2006 – snímek 5 (1)

L. Varadzin 2011 – snímek 6 (1)

J. Mjartan 2011 – snímek 6 (2)

V. Čulíková, osobní archiv – snímek 6 (2)

ostatní:

I. Boháčová 1997, 1998 – Pražský hrad, 2011 - Vyšehrad

3D scan – Z. Marek 2011